

YIRIK SANOAT KORXONALARIDA MEHNAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Sultonaliyeva Zulayxo

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish masalasi tahlil qilinadi. Mehnat samaradorligi korxonaning raqobatbardoshligi va iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada mehnat samaradorligini oshirish bo'yicha tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarning mavjud holati, ularning muammolari va takomillashtirish istiqbollari o'rganilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, boshqaruv usullari va xodimlarni rag'batlantirish tizimlarini takomillashtirish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalari yirik sanoat korxonalarining samaradorligini oshirishda amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlari: Yirik sanoat, mehnat samaradorligi, tashkiliy mexanizm, iqtisodiy mexanizm, ishlab chiqarish, boshqaruv, innovatsiya.

Yirik sanoat korxonalari milliy iqtisodiyotning asosiy poydevorlaridan biri hisoblanadi. Ular mamlakatning sanoat ishlab chiqarishi hajmi, yangi texnologiyalarni joriy etish, ish o'rinlarini yaratish va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish masalasi doimo dolzarb bo'lib qolmoqda. Mehnat samaradorligini oshirish korxonaning raqobatbardoshligini ta'minlash, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish hamda iqtisodiy samarani oshirish imkonini beradi. Shu bois, korxonalarda mehnat

samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish istiqbollarini aniqlash dolzarb vazifa hisoblanadi. ratuzilma.

Mehnat samaradorligi — bu mehnat resurslaridan foydalanish samarasi, ya'ni ma'lum vaqt ichida ishlab chiqarilgan mahsulot miqdori yoki bajarilgan ish hajmidir. Yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish iqtisodiy o'sishning muhim omili hisoblanadi. Chunki samarali mehnat faoliyati ishlab chiqarish tannarxini pasaytiradi, mahsulot sifatini yaxshilaydi va bozor raqobatbardoshligini oshiradi. Korxona mehnat samaradorligini oshirish orqali o'zining iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilaydi, yangi investitsiyalarni jalb qiladi va xodimlarning ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniga ega bo'ladi.

Yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish uchun samarali tashkiliy mexanizmlarni yaratish muhimdir. Bunday mexanizmlar ish jarayonlarini optimallashtirish, ya'ni ishlab chiqarish jarayonlarini qayta tashkil etish va ishchilar o'rtasida vazifalarni aniq taqsimlash orqali ishlab chiqarish liniyalarining samarali ishlashini ta'minlashga qaratilgan. Shuningdek, boshqaruv tizimini takomillashtirish orqali zamonaviy boshqaruv usullari va axborot texnologiyalaridan foydalanish, rahbarlar va xodimlar o'rtasidagi kommunikatsiyani yaxshilash mumkin. Mehnatni tashkil etishning innovatsion shakllarini joriy etish — masalan, jamoaviy ishlash tizimi, moslashuvchan ish grafigi hamda xodimlarning malakasini oshirish dasturlari — samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, xodimlarni mehnat natijalariga qarab rag'batlantirish, ularning motivatsiyasini kuchaytirish va jamoaviy ruhni yaxshilash tizimini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Bularning barchasi yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini sezilarli darajada oshirishga imkon beradi.

Yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirishda iqtisodiy mexanizmlar muhim rol o'ynaydi. Ushbu mexanizmlar xodimlarni moliyaviy rag'batlantirish tizimlari orqali faol mehnatga jalb qilish, investitsiyalarni jalb qilish va ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilishni o'z ichiga oladi. Moliyaviy rag'batlantirish tizimlari sifatida mehnat natijalariga qarab bonuslar, mukofotlar va

qo'shimcha kompensatsiyalar taqdim etish yo'lga qo'yiladi, bu esa xodimlarning ishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni samarali faoliyatga undaydi. Shu bilan birga, yangi texnologiyalarni, avtomatlashtirish va robotlashtirishni joriy etish uchun investitsiyalarni ko'paytirish mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi, chunki bu ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtiradi va inson omilini kamaytiradi.

Ish haqi tizimini modernizatsiya qilish ham katta ahamiyatga ega. Natijaga asoslangan ish haqi tizimini joriy qilish orqali xodimlarning haqiqiy mehnat samarasi inobatga olinadi, bu esa ularning motivatsiyasini yanada kuchaytiradi. Bundan tashqari, davlat tomonidan soliq va kredit imtiyozlari taqdim etilishi korxonalarni innovatsiyalarni joriy etishga va samaradorlikni oshirishga rag'batlantiradi. Bunday imtiyozlar yordamida korxonalar yangi texnologiyalarni xarid qilish va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarga ega bo'lishadi.

Ammo yirik sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish jarayonida turli muammolar yuzaga keladi. Texnologik yangilanishlarning sustligi ishlab chiqarishning samaradorligini pasaytiradi, chunki eskirgan uskunalar va an'anaviy texnologiyalar mehnat unumdorligini cheklaydi. Shuningdek, malakali kadrlarning yetishmasligi va xodimlarning doimiy malaka oshirish tizimining yo'qligi samaradorlikni pasaytiruvchi asosiy omillardan biridir. Boshqaruv tizimining samarador emasligi — korxona ichidagi murakkab boshqaruv strukturasi va qaror qabul qilish jarayonining sekinligi ham ishlab chiqarish jarayonlarini to'xtatib qo'yishi mumkin. Bundan tashqari, xodimlarni mehnatga jalb qilish va rag'batlantirish mexanizmlarining yetarli darajada emasligi ishchilar motivatsiyasini pasaytiradi, bu esa o'z navbatida ishlab chiqarish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Muammolarni hal etishda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarishni avtomatlashtirish va robotlashtirish eng samarali yechimlardan biri hisoblanadi. Xodimlarning malakasini doimiy ravishda oshirish, ularni qayta tayyorlash dasturlarini yo'lga qo'yish ham mehnat samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shadi. Shuningdek,

boshqaruv tizimini soddalashtirish va qaror qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish korxona faoliyatining samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmadov, B. (2020). Sanoat korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
2. Karimova, S. (2019). Mehnat samaradorligini oshirishning iqtisodiy va tashkiliy omillari. Iqtisodiyot va boshqaruv, 3(45), 112–118.
3. Murodov, T. (2021). Zamonaviy boshqaruv usullari va mehnat samaradorligi. Sanoat iqtisodiyoti jurnali, 7(2), 56–62.
4. O‘lmasov Ahmadjon. Iqtisodiy bilim asoslari: (Akademik litsey va kasb hunar kollejlari uchun darslik) -T .:G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2008.-144 b
5. Xolmuradovich X. B. et al. GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT FORMS OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP SUPPORT //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T.
6. Zulayxo S. The role and importance of cognitive technology in digital economy //Eurasian Journal of Entrepreneurship and pedagogy. – 2024. – T. 2. – №. 4. – C. 20-21.